

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Наволокіної Алли Сергіївни
на тему «Формування конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти
на засадах економічної взаємодії», що представлена на здобуття наукового
ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.03 – економіка та управління національним господарством**

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковою тематикою

Особливе суспільне значення медичної сфери, обумовлене важливістю збереження здоров'я нації, здійснює проєкцію і на вищу медичну освіту, яка безпосередньо це має забезпечити у перспективному періоді. Сучасні мінливі тенденції розвитку національної системи освіти першочергово обумовлені внутрішніми реформами та орієнтовані на європеїзацію, автономію навчальних закладів, що повинні вдало поєднати одночасно - суспільні очікування, ринкову складову функціонування та державні вимоги забезпечення якості, увагу до нововведень (технологічних, технічних, педагогічних) та їх впровадження, до яких і має бути чутлива ця прогресивна сфера.

Зважаючи на достатньо високий попит населення України та інших країн на здобуття вищої медичної освіти в вітчизняних закладах освіти, актуалізувалася потреба формування її конкурентоспроможності з урахуванням напрямів світового співробітництва у сфері вищої освіти, а саме: дотримання відповідності змісту і рівня вищої освіти до потреб економіки, політики, соціокультурної сфери суспільства; стандартизація рівня підготовки фахівців у різних країнах і регіонах; зміцнення міжнародної солідарності і партнерства у сфері вищої освіти; спільне використання знань і навичок у різних країнах і континентах.

Тому у сучасних умовах розвиток освіти перестає бути виключно справою держави, а стає полем багатоаспектної партнерської взаємодії центральних і регіональних державних органів з органами місцевого самоуправління, студентами та їх сім'ями, державними й недержавними закладами освіти, педагогами, потенційними роботодавцями, громадськими об'єднаннями. Це створює підґрунтя до використання партнерських відносин, в основі яких лежить принцип економічної взаємодії. Розвиток системи тристороннього партнерства як форми економічної взаємодії відбувається поступово. Це вимагає формування ефективних механізмів

узгодження інтересів суб'єктів цього процесу – держави, бізнесу та закладів вищої освіти, конструювання інструментів їх взаємодії та відповідальності, вибору раціональних форм і методів співпраці. В цьому контексті дисертаційне дослідження Наволокіної А.С. відповідає сучасній проблематиці, має актуальність та розкриває важливі напрями розвитку галузі вищої медичної освіти на засадах економічної взаємодії, що в результаті має сприяти підвищенню рівня її конкурентоспроможності.

Дисертацію виконано в межах науково-дослідних робіт Класичного приватного університету: «Сучасні проблеми модернізації та структурних трансформацій економіки Придніпровського регіону» (номер державної реєстрації 0114U006322), де здобувачем запропоновано науково-практичні рекомендації щодо вдосконалення державної регуляторної політики ринку освітніх послуг; «Розвиток національної економіки в контексті сучасної економічної теорії» (державний реєстраційний номер 0116U000798), де здобувачем запропоновано концепцію формування конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти на засадах партнерства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації, їх достовірність

Обґрунтування теоретико-методичних основ і розробка концептуальних підходів та практичних рекомендацій щодо формування конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти на засадах економічної взаємодії, що визначено метою дисертаційної роботи Наволокіної А.С., має наукове і практичне значення. У роботі вирішено поставлені взаємопов'язані завдання, що дає підстави стверджувати про досягнення мети дослідження. Зокрема, автором розглянуто теоретичні підходи до визначення сутності конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти та її закладів; систематизовано методичні підходи до формування конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти і оцінку конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти та її закладів; визначено партнерство як форму економічної взаємодії на ринку освітніх послуг; досліджено економічну взаємодію ринку освітніх послуг та ринку праці, процес гармонізації ринку освітніх послуг країн ЄС та України; розроблено Концепцію формування

конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти та її закладів на засадах партнерства; надано науково-практичні рекомендації вдосконалення державної регуляторної політики ринку освітніх послуг в Україні; удосконалено державну політику підтримки інноваційних процесів на ринку освітніх послуг в контексті економічної взаємодії.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що представлені у дисертаційній роботі Наволокіної А.С., достатньо обґрунтовані та є достовірними, базуються на опрацюванні значної кількості фундаментальних праць українських та закордонних вчених, фахівців в економічній та медичній сферах, використанні достатнього обсягу статистичної інформації, зокрема, офіційних даних Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Євростату. Також достовірність отриманих результатів підтверджуються обґрунтованим застосуванням методів, таких як індукція та дедукція, узагальнення, абстрагування, пояснення, класифікація – для обґрунтування теоретичних та методичних підходів щодо формування конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти та її закладів; порівняння та системного підходу – для визначення партнерства як форми економічної взаємодії на ринку освітніх послуг; аналізу і синтезу, факторного аналізу, побудови рейтингів – для проведення оцінки конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти та її закладів в контексті економічної взаємодії; суб'єктно-об'єктного підходу та абстрактно-логічного – для виявлення рівня економічної взаємодії ринку освітніх послуг та ринку праці і гармонізації ринку освітніх послуг країн ЄС та України; системно-структурного методу – для розробки концепції формування конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти та її закладів та рекомендації щодо вдосконалення державної регуляторної політики ринку освітніх послуг в Україні.

Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, їх

новизна

Результати проведених автором наукових досліджень мають елементи новизни, що в сукупності вирішують важливе науково-прикладне завдання щодо формування конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти, яка спрямована

на підвищення конкурентоспроможності закладів вищої медичної освіти на засадах економічної взаємодії. Структурно-логічна схема дослідження дозволила здобувачу сформулювати низку висновків і важливих пропозицій теоретичного, прикладного та методичного характеру. Основні результати, що містять наукову новизну дисертації, полягають у такому.

Провівши ґрунтовний аналіз, автор уточнює сутності конкурентоспроможності галузі вищої освіти (сукупності закладів), що визначено як здатність створювати й надавати якісні освітні послуги, де створення таких послуг передбачає наявність потужного ресурсного потенціалу (досвідченого професорсько-викладацького складу, матеріально-технічної та інформаційної бази, партнерських відносин із суб'єктами ринку праці) з використання сучасних маркетингових технологій щодо просування освітніх послуг на ринку, здійснення масштабної профорієнтаційної роботи серед абітурієнтів, забезпечення економічного й соціального ефектів від діяльності ЗВО, що дає можливість підвищити якість освітніх послуг (с. 23).

Відповідно до поставленої мети в роботі, автором запропоновано підхід до оцінювання конкурентоспроможності освітньої послуги (продукту діяльності закладу вищої медичної освіти), який базується на визначенні вимог і запитів споживачів освітніх послуг, ринку праці та ринку освітніх послуг за групою параметрів привабливості закладу вищої медичної освіти (внутрішніх і зовнішніх чинників за методом парних порівнянь), що дає можливість упроваджувати конкурентну стратегію закладу вищої медичної освіти на рівні галузі та заходи з підвищення конкурентоспроможності продукту ЗВМО (с. 24-31).

Одним з наукових результатів роботи є удосконалена у п. 1.3 дисертації модель економічної взаємодії ЗВО-бізнесу-держави, яка базується на стратегії партнерських відносин «освіта-бізнес-держава» завдяки функціонуванню національної, інтегрованої до міжнародної, програми грантів «освіта-бізнес-держава», шляхом упровадження організаційних форм партнерських відносин (інвестиційні проекти, гранти, бізнес-інкубатори, технопарки, стартапи), що надає змогу забезпечити державну підтримку інноваційних процесів у галузі вищої

медичної освіти (с. 57-59).

Здобувачем у п. 2.1 дисертації розвинуто й представлено підхід до визначення конкурентної позиції закладу вищої медичної освіти, який базується на кваліметричному підході та включає такі параметри: навчальну та виховну роботу, кадри, наукову роботу й міжнародну діяльність, – де основним фактором за параметром навчальна та виховна робота визначено лікувальну роботу, що надасть змогу виявити рівень конкурентоспроможності ЗВО та підвищити якість освітніх послуг (с. 78-82).

Важливим науковим результатом автора є удосконалена концепція формування конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти на засадах економічної взаємодії (партнерства), яка базується на парадигмі надання якісних медичних послуг і передбачає реформування вищої медичної освіти через функціонування моделі тристороннього партнерства «ЗВМО-держава-бізнес» шляхом створення нових організаційних форм для впровадження інноваційних процесів та методів вибору конкурентних стратегічних позицій, що надає змогу реалізувати стратегію сучасної вищої медичної освіти (с. 130-134).

У п. 3.2. дисертації наводиться система заходів щодо вдосконалення державної регуляторної політики щодо ринку освітніх послуг у галузі вищої медичної освіти, яка включає систему прогнозування потреб ринку праці в медичних працівниках, розроблення оптимального механізму економічної взаємодії, а саме: організаційних, майнових і фінансових питань при забезпеченні тристороннього партнерства, що надає змогу підвищити результативність стратегії реформування галузі вищої медичної освіти (с. 155-156).

Практична значимість наукових результатів підтверджується запропонованим науково-практичним підходом до посилення державної політики підтримки інноваційних процесів у галузі вищої медичної освіти, який включає пріоритетні напрями: економічне (стимулювання інвестиційної активності приватних підприємств шляхом надання пільг і преференцій за надання інвестиційних ресурсів на реалізацію освітніх проектів, підтримка механізмів державно-приватного партнерства), організаційне (створення освітньої інноваційної інфраструктури; забезпечення ефективності інтеграційних процесів освітньої галузі) та нормативно-

правове регулювання (посилення захисту прав інтелектуальної власності на результати інноваційної діяльності), – що дає можливість підвищити якість вищої медичної освіти та фінансування матеріального переоснащення освітніх установ (с. 172-174).

Вищезазначене дозволяє зробити висновок, що поставлені автором мета та завдання в дисертаційній роботі виконані. Висновки та рекомендації, сформульовані у роботі, відповідають її змісту і підтверджують глибину та наукову оригінальність проведеного дослідження.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертаційної роботи

Наукове значення результатів дисертаційної роботи полягає у поглибленні теоретико-методичних основ і розробці науково-практичних рекомендацій, які збагачують економічну науку з питань конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти України на засадах економічної взаємодії.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що обґрунтовані методичні положення та розроблені методичні підходи доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які можуть бути прийняті до впровадження органами державної влади при формуванні пропозицій щодо підвищення конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти України.

Практичні рекомендації, зокрема, щодо концепції формування конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти на засадах економічної взаємодії, використано в практичній діяльності Департаменту економічного розвитку Запорізької міської ради (довідка №13-548 від 12.09.2018 р.). Наукові результати щодо моделі економічної взаємодії закладу вищої освіти, бізнесу та держави довели свою практичну цінність у роботі Запорізької торгово-промислової палати (довідка №1487 від 20.06.2018 р.). Пропозиції автора щодо науково-практичного підходу до посилення державної політики підтримки інноваційних процесів у галузі вищої медичної освіти враховано в практичній діяльності депутата Запорізької міської ради (довідка №59/1 від 14.05.2018 р.). Результати дисертації використовують у освітньому процесі Класичного приватного університету при викладанні дисциплін «Теорія галузевих ринків», «Національна економіка»,

«Регіональна економіка», «Менеджмент європейської інтеграції» (довідка №964 від 26.03.2018 р.).

Враховуючи усе вище сказане, можна зробити висновок, що одержані наукові результати є достовірними, обґрунтованими та отримали підтвердження практичної реалізації.

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в опублікованих роботах автора

Результати наукових досліджень Наволокіної А.С., які покладено в основу її дисертації, опубліковані в статтях, матеріалах конференцій. За темою дисертації опубліковано 11 наукових праць, з них: 6 – статті в наукових фахових виданнях України, з яких 3 статті у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 5 – тез доповідей конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 4,07 д. а. В опублікованих працях здобувача повноцінно відображено зміст отриманих результатів відповідно до поставлених завдань виконаного дослідження та їх наукова новизна.

Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах, тому апробацію результатів дисертаційної роботи можна вважати достатньою.

Автореферат дисертації є цілком ідентичним за змістом та структурою, у повній мірі відображає основні положення дисертаційної роботи.

Таким чином, автором дотримані вимоги МОН України щодо кількості публікацій, повноти опублікованих результатів тим, що містяться в дисертації і виносяться автором на захист, апробованості її основних положень, ідентичності автореферату і дисертації.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Відзначаючи в цілому достатній рівень здобутків дисертанта, обґрунтованість одержаних результатів, слід відзначити певні дискусійні положення та зауваження щодо виконаного дослідження:

1. Автор у дослідженні визначає «партнерство» як форму економічної взаємодії (А, с.6), хоча по тексту у більшій частині використовує ці поняття як

синоніми. Також у термінологічному аспекті автор часто поряд із терміном «заклад вищої освіти» вже ставший застарілим термін «навчальний заклад».

2. При розробці алгоритму оцінювання конкурентоспроможності освітньої послуги (с. 44) не відображено параметри, за якими оцінюються привабливість ВЗМО позитивно - для подальшого формулювання конкурентної стратегії вищого медичного навчального закладу, а які негативно - для розроблення заходів із підвищення конкурентоспроможності продукту відповідно до зображеної альтернативи «так» чи «ні» після здійснення оцінювання привабливості ВМЗО.

3. Автором наведено дві групи порівняльних параметрів конкурентоспроможності продукту (товару чи послуги), які характеризують споживчі властивості, а саме: «жорсткі» та «м'які» споживчі параметри, але не вказано параметри освітньої послуги у галузі вищої медичної освіти, що входять у кожен з груп, відповідно до предмету дослідження (с. 45).

4. При зображенні автором моделі партнерства університету, бізнесу та держави в умовах конкуренції (рис. 1.5, с. 57) відсутній економічний мотив формування такої форми відносин, як партнерські, між економічними суб'єктами національного господарства, оскільки вони заявляються автором як ефективні у ринкових умовах.

5. При розгляді концептуальних засад гармонізації ринку освітніх послуг країн ЄС та України (пп. 2.3), окрім передумов та напрямів процесу гармонізації вищої освіти та ринку освітніх послуг ЄС та України доцільно було б навести чинні програми реалізації процесу узгодження та зближення функціонування систем вищої освіти й ринків освітніх послуг ЄС та України, зокрема й у галузі вищої медичної освіти.

6. При розробці Концепції формування конкурентоспроможності ЗВМО (рис. 3.3, с. 130) автору доцільно було б конкретизувати чинники внутрішнього та зовнішнього середовищ функціонування суб'єктів системи партнерства «ЗВМО – держава – бізнес» у галузі вищої медичної освіти, оскільки вони безпосередньо впливають на конкурентоспроможність галузі вищої медичної освіти. Також слід вказати, що повноцінно не відображена управлінська функція та організаційне

забезпечення, що важливо для практичної реалізації Концепції.

7. У тексті дисертаційного дослідження зазначено, що принципи тристороннього партнерства для досягнення конкурентоспроможності закладів вищої медичної освіти (табл. 3.1) мають реалізовуватися на кожному з пріоритетних напрямів та способах вирішення стратегічних завдань у медичній освіті для підвищення конкурентоспроможності ЗВМО (рис. 3.4) відповідно до стратегічної мети. На нашу думку, варто було б конкретизувати реалізацію цих принципів по відповідних напрямках, вказавши доцільність їх використання.

Втім, необхідно зазначити, що вказані недоліки та зауваження у цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, а наявність дискусійних положень свідчить про складність та можливість удосконалення обраного напрямку дослідження.

Загальні висновки і оцінка дисертації

Дисертаційна робота Наволокіної Алли Сергіївни на тему «Формування конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти на засадах економічної взаємодії», є самостійною, завершеною науковою працею, де здобувачем отримано нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що в сукупності є суттєвими для вирішення науково-прикладного завдання конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти в Україні на засадах економічної взаємодії. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам, встановленим до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Тема дисертації Наволокіної А.С. та її зміст відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, за якою дисертацію представлено до захисту.

Вважаємо, що дисертаційна робота Наволокіної Алли Сергіївни на тему «Формування конкурентоспроможності галузі вищої медичної освіти на засадах економічної взаємодії», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, відповідає вимогам пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від

24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ №656 від 19 серпня 2015 р., №1159 від 30 грудня 2015 р. та №567 від 27 липня 2016 р.), а її автор Наволокіна Алла Сергіївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри економіки та бізнес-технологій

Національного авіаційного університету,

доктор економічних наук, професор

Н.В. Ушенко

Підписую Ушенко Н.В.
з а с в і д ч у ю
Вчений секретар
Національного авіаційного університету

